

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАЗНИКА “МАКСИМАЛЬНО МОЖЛИВОЇ ВТРАТИ” ПРИ СТРАХУВАННІ ПРИБУТКУ

Основним базовим ризиком, на основі якого здійснюється страхування прибутку, є, безумовно, випадок пожежі на підприємстві. Саме тому основним завданням андеррайтерів є встановлення не лише кількісної оцінки ризику втрат внаслідок перерви виробництва, але ризику втрат від вогню, які необхідні для встановлення реальної страхової суми. Адже втрати прибутку є похідними від прямих максимальних вогневих втрат.

Для виконання такого розрахунку, передусім, до уваги беруться наступні чинники: конструкція застрахованого об'єкта, господарське (функційне) призначення цього об'єкта, вид здійснюваної діяльності, його займистість, можливості попередження пожежі та її гасіння. Важливе значення має також, безумовно, чітке визначення поняття пожежі, яке під впливом нових технологічних та економічних обставин постійно уточнюється. У німецькій практиці повне визначення пожежі і знайшло місце лише у Загальних умовах страхування від вогню (Allgemeine Bedingungen für die Feuerversicherung 87), прийнятих у 1987 р.[6:3-7].

У страховій практиці утвердилося дві методики розрахунку втрат від ризику пожежі:

- перша, яка має найбільше поширення, є простим підсумовуванням вартості усіх складників застрахованого майна, якому загрожує ризик вогню;
- друга методика технічно є значно складнішою, а тому менш поширеною і побудована на розрахунку так званої формули “максимального збитку”.

У світовій страховій практиці застосовується багато (близько тридцяти) визначень показника “максимального збитку”, які відрізняються між собою різними ступенями протипожежної охорони та різними методами боротьби з вогнем. Найпоширенішими з них є такі:

MPL – Maximum Probable Loss – максимально можлива втрата;

EML – Estimated Maximum Loss – максимально очікувана втрата;

PML – Probable Maximum Loss – максимально імовірна втрата.

Показник MPL був рекомендований “Європейським страховим комітетом” для застосування країнами-членами ЄС і визначається як шкода, яка може виникнути в умовах найбільш несприятливого збігу обставин, а пожежа, яка стала наслідком цих обставин, не може бути припиненою аж до натурального закінчення пального матеріалу. При цьому серед багатьох спеціалістів і страхових компаній появилася двояка інтерпретація літери “P” – “probable” (імовірна) чи “possible” (можлива), які застосовувалися у показниках MPL та PML. Зрозуміло, що, застосовуючи різні методики з метою розрахунку показників PML чи EML, необхідно, щоб андеррайтери страхових компаній приходили до спільної думки, незалежно від їх власного, суб'єктивного розуміння методик оцінки втрат від вогню. Усе ж коли цього не сталося і виникли непорозуміння при поясненні значень показників, то ще у 70-их роках Асоціація перестраховиків Великобританії – LIRMA, тоді ще ROA – Reinsurance Offices' Association, прийняла рішення про необхідність однозначної інтерпретації цієї методики і запровадила власну методику розрахунку показника максимальної шкоди, означеного літерами EML. Цей показник є оцінкою очікуваних матеріальних втрат, які можуть бути завдані страховому товариству у випадку настання з високою імовірністю окремої пожежі або вибуху [2:22-25].

Точно проведена оцінка максимальної шкоди є підставою для прийняття андеррайтерами правильного рішення щодо обсягу цесії, тобто пропорцій поділу страхової премії між страховиком та перестраховиком. Застосування методики EML дає можливість страховикові визначити: при якій максимальній шкоді він може взяти ризик на власне утримання без загрози для своєї платоспроможності. Максимальна очікувана втрата (EML) згідно з визначенням Асоціації перестраховиків Великобританії є така матеріальна втрата, якої страховик може зазнати внаслідок вогню чи вибуху при очікуваній ним імовірності настання випадкової події. Методика EML не бере до уваги негативні збіги обставин катастрофи, які хоч і є реальною загрозою та все ж приймаються як малоімовірні. Стандартні методи калькуляції ELM повинні враховувати такі специфічні чинники ризику:

- розміри і форми приміщень, території, яким потенційно загрожують пожежа чи вибух;
- конструкція даху, підлоги і стін;
- наявність легкозаймистого покриття стін, даху, стелі;

– застосування небезпечних технологічних процесів і речових субстанцій і способи їх нейтралізації;

– нагромадження товарів на відносно невеликій площі;

– відстані між будинками;

– відстані до місць розміщення паливних матеріалів, дерев'яних виробів;

– особливості топографічного розміщення та кліматичні умови.

Разом з цим, при розрахунку EML до уваги не повинні братися:

– внутрішнє розташування приміщень всередині будинку;

– наявність протипожежних дверей і загорож;

– наявність протипожежного забезпечення (сигналізації).

Процедура практичного проведення калькуляції максимально очікуваної втрати майна, як і максимально очікуваної втрати прибутку здійснюється протягом наступних трьох етапів.

1. Ідентифікації потенційних сфер ризику, встановлення так званих "вузьких місць" на підприємстві. Важливо при цьому мати на увазі, що втрати майбутньої користі з причини настання пожежі чи вибуху можуть значно перевищувати прямі матеріальні втрати.

2. Розробки сценарію реалізації ризику і нагромадження максимально можливої шкоди окремих секторах підприємства (в тім і втрати прибутку) з врахуванням напрямку та швидкості поширення вогню та появи інших небезпек.

3. Калькуляції матеріальних втрат і втрат, завданих внаслідок перерви виробництва в окремих підрозділах підприємства.

Суттєвим недоліком визначення показника EML, запропонованого LIRMA, є те, що воно не передбачає спеціального врахування втрати прибутку підприємства, яка може виникнути внаслідок пожежі. А відомо, що часто така шкода значно перевищує прямі матеріальні втрати. Саме тому андеррайтер при розрахунку максимальної шкоди повинен старатися охопити не лише матеріальні втрати, а й втрати прибутку. Здійснюючи розрахунок втрати прибутку на базі EML чи навіть загальних втрат, він повинен звернути особливу увагу на:

– наявність "вузьких місць" на підприємстві;

– орієнтовну тривалість часу відбудови підприємства;

– залежність діяльності підприємства від комп'ютерного обслуговування;

– ситуацію на ринку та можливість повернення підприємством своєї ніші на ринку;

– стан кооперації з постачальниками напівфабрикатів;

– стан залежності і зв'язків підприємства із сусідніми підприємствами.

Андеррайтер повинен враховувати, що окремий страховий випадок може викликати ефект кумуляції ризиків. Також необхідно при цьому звернути увагу на ряд інших чинників, які можуть негативно вплинути на швидкість відновлення виробництва. Орієнтуючись на стандартний страховий період (12 місяців), максимальна втрата повинна бути окремо розрахованою для кожного підрозділу. У випадку коротшого страхового періоду кількісне значення EML може бути дещо зменшеним з огляду на економію в оплаті праці. В окремих випадках (коли непрямі втрати можуть досягати значних обсягів) обсяг втрат лімітується, про що робиться відмітка на бланку поліса. Максимальний період відшкодування встановлюється залежно від ліміту, зазначеного на бланку поліса, і співвідноситься з показником EML.

Поряд з поняттям EML, другим, найчастіше вживаним поняттям є PML. Концепція калькуляції втрат на основі PLM у значній мірі подібна до методики оцінки на основі EML. Однак суттєвою відмінністю методики розрахунку втрат PML від EML є припущення абсолютної неефективності антиризикових заходів та різних антиризикових інструментів. Саме тому за PML береться найбільша втрата, яка може виникнути у застрахованому майні внаслідок пожежі (або іншого домінуючого ризику) у випадку збігу вкрай невігідних обставин, виходячи з припущення, що пожежа не може бути ефективно попередженою чи репресованою, і вона припиниться лише тоді, коли натрапить на непереборну перешкоду або ж закінчиться горючий матеріал [4:68]. Отже, при оцінці PLM наперед закладається можливість послабленого та неналежного, неефективного функціонування системи протипожежного захисту. Ключем до розуміння суті методики такого розрахунку є термін "probable – імовірний". Тому з метою оцінки імовірної величини PLM необхідно розробити сценарій реалізації страхового випадку – пожежі чи вибуху у ймовірно найневігіднішій ситуації, тобто у найнебезпечнішому місці і найневігіднішому періоді.

Порядок калькуляції величини максимально можливої шкоди не претендує на повноту і завершеність, оскільки методика таких розрахунків є досить складною. Варто, однак, взяти до уваги загальні методичні основи розрахунку цієї величини. Отже, попередньо калькуляція полягає в оцінці величини (об'ємності) об'єктів, яким загрожує небезпека пожежі різного ступеня, а також вартості майна, яке у ньому є. Такі об'єкти називають "вогневими комплексами". "Вогневий комплекс" складається з одного або кількох будинків, споруд чи комплексу обладнання,

змонтованого на відкритій території, які конструкційно відділені від інших складових елементів застрахованого об'єкта. Окремий підхід до кожного з елементів майна дає характеристику ступеня концентрації різного майна у даній сфері. Наступною дією є визначення коефіцієнта знищення майна стосовно окремих його складників та окремих сфер його розташування. Калькуляцію величини PML можна здійснювати також на базі суми вартостей окремих складових елементів майна. При оцінці майна перевагу віддають методиці, побудованій на відновлювальній вартості.

Черговим етапом на шляху до оцінки величини PML стосовно окремих сфер господарської діяльності, які можуть бути піддані ризику вогню, є визначення величини показника PML для всього досліджуваного сегмента господарської діяльності. Існує багато можливостей визначення показника PML для усієї фірми. Найпростішими для розрахунку, але такими, що перебувають у руслі ідеї застосування показника PML, є найбільш податливі до ризику сфери, які одночасно є найбільш вартісними, капіталоемкими сферами господарської діяльності. У цій ситуації за страхову суму можна брати вартість усієї сфери, яка піддається небезпеці охоплення вогнем.

Основним показником пожежного ризику є легкозаймистість (пальність) тих об'єктів та матеріалів, яким загрожує пожежа. Вивчення цих властивостей об'єктів та об'ємів було підняте на науковий рівень ще на початку ХХ ст. Про важливість цієї проблеми свідчить те, що ще у 1909 р. німецьким професором Генріхом Генне (1865–1945) у Вищій технічній школі в Ахені (Німеччина) навіть була заснована спеціальна кафедра страхування від вогню [5:1504]. Пропаганді нової галузі наукових досліджень була присвячена серія публікацій, розміщена професором Г. Генне у страховій пресі різних країн [3:22]. Показник займистості характеризується кількістю тепла, яке виділяється у процесі спалення різних матеріалів.

Максимально велика шкода від вогню є передумовою для виникнення максимально великих посередніх збитків. Тобто якщо не буде безпосередньої шкоди від пожежі, то не буде і посередньої шкоди. Розрахунок втрат, завданих внаслідок настання техногенної аварії, здійснюють також на основі ідентифікації небезпечного об'єкта залежно від категорії і об'єму речовин, якими наповнений об'єкт. На думку спеціалістів, промисловий об'єкт можна віднести до групи підвищеної небезпеки, якщо небезпечні речовини концентруються на об'єкті в обсягах, більших за максимально можливі [1:25-31].

Література

1. Блохин А. Н. Некоторые проблемы страхования промышленных рисков в России // Бизнес и страхование. – 1997. – № 2. – С. 25 – 31.
2. Ciszek Włodzimierz. Ocena ryzyk przemysłowych dla celów ubezpieczeniowych // Wiadomości Ubezpieczeniowe. – 1996. – № 7, 8, 9. – С. 22 – 25.
3. Henne Heinrich. Niebezpieczeństwo ogniowe i ochrona przedsiębiorstwa jako nauka // Przewodnik Ubezpieczeniowy. – 1936. – № 2. – С. 22.
4. Jęksa Zbigniew. Ubezpieczenia majątku i zysku firmy. – Warszawa: Poltext, 1999. – 215 с.
5. Koch Peter. 75 – Jahre Versicherung an der Universität München // Versicherungswirtschaft. – 1986. – № 23. – С. 1504.
6. Spiegl Hans. Neue AVB für Feuer, Einbruchdiebstahl, Leitungswasser und Sturm. Beilage zu Versicherungswirtschaft Nr. 16/1987. – Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft e. V., 1987. – С. 3 – 7.

Анотація

У статті вказано на необхідність застосування показника “Максимально можливої втрати” у практиці страхування прибутку підприємств. Цей вид страхування відшкодовує втрати, яких підприємство зазнало внаслідок перерви виробництва, зумовленої пожежею на підприємстві. Втрати прибутку є похідними від прямих максимальних вогневих втрат.

Annotation

The article states the necessity of the indicator usage “Maximum Probable Loss” in the practice of the profit interprise insurance. This kind of insurance refunds the losses, which are experienced by the interprise due to the production break, caused by the fire at the interprise. The income loss is derivative from maximum fire loss.